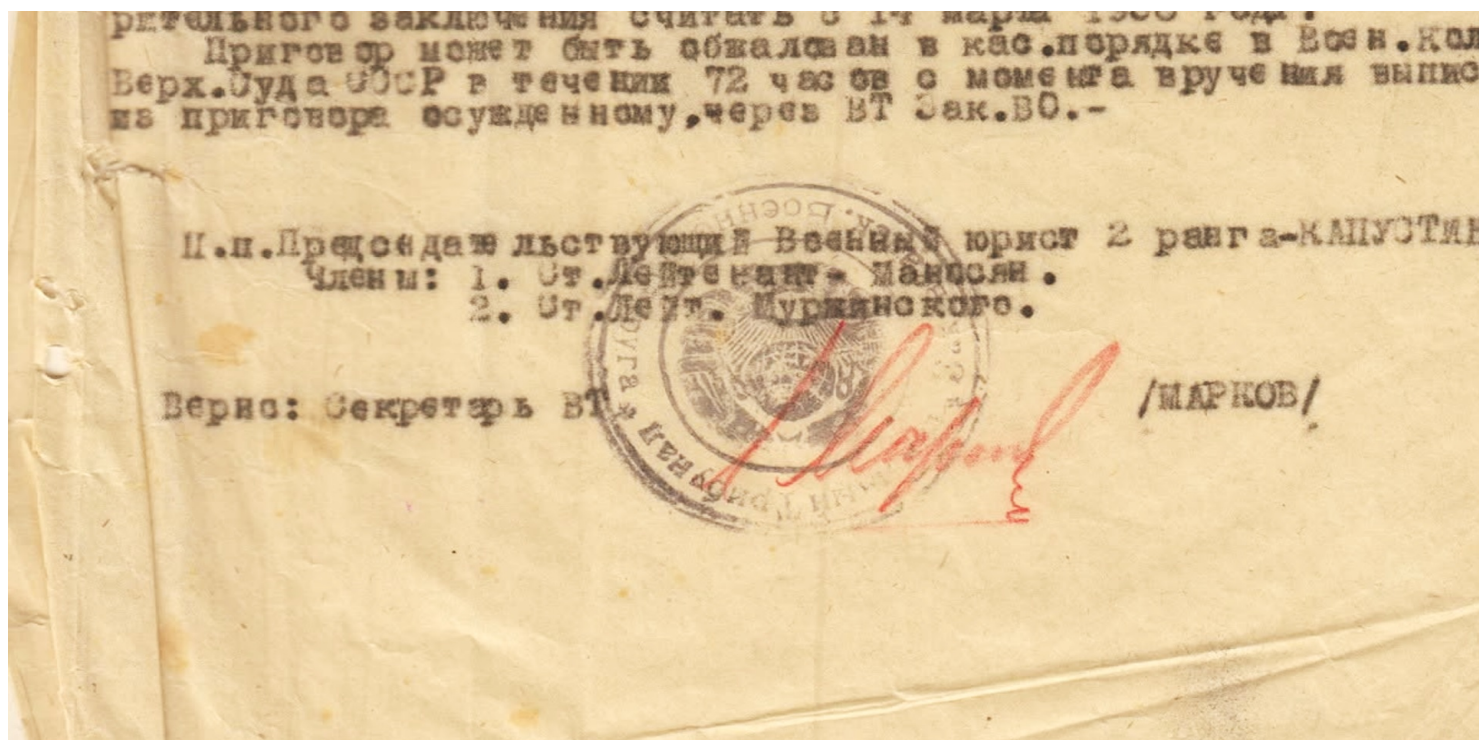

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/127198,Sprawy-sledcze-Wielkiego-Terroru-w-Gruzji-1937-1938-Sprawa-Mikolaja-Stankiewicza.html>

ARTYKUŁ

Sprawy śledcze Wielkiego Terroru w Gruzji (1937-1938). Sprawa Mikołaja Stankiewicza

Autor: STANISŁAW KOLLER 29.07.2026

Represje Wielkiego Terroru miały miejsce także w Armii Czerwonej (RKKA). Żołnierze zawsze byli pod szczególną obserwacją organów bezpieczeństwa. Nie tylko ze względu na możliwość przekazania tajemnic wojskowych obcym wywiadam, ale także ze względów politycznych.

„Trzeba dużo odwagi, żeby być tchórzem w Armii Czerwonej”

- Józef Stalin.

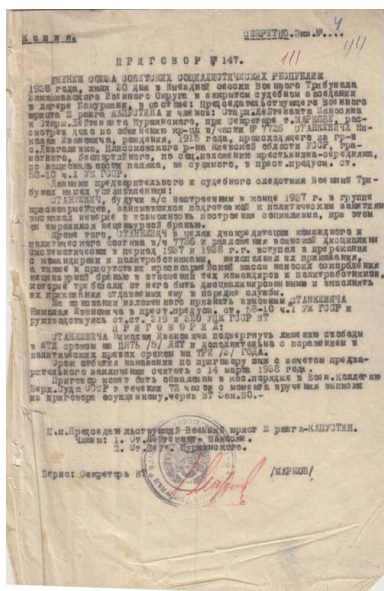
W RKKA dokonywała się intensywna edukacja komunistyczna wcielonych do służby młodych mężczyzn. Zaprowadzony po rewolucji w Rosji ustrój opierał się nie tylko na przemocy fizycznej, ale także na presji ideologicznej. Okres służby wojskowej dawał wyjątkowe możliwości formowania umysłu, światopoglądu i postaw zgodnych z doktryną marksizmu-leninizmu.

Szeregowy żołnierz

Każda odmienność, zachowanie czy wypowiedzi niezgodne z oczekiwaniami partii były w wojsku niedopuszczalne i natychmiast zwalczane. Dotknęło to także 23-letniego Mikołaja Stankiewicza, s. Jana (sprawa nr 40546).

Mikołaj Stankiewicz urodził się w 1915 r. w kolonii Dowgałówka, rejon pliskowski, obwód kijowski, w rodzinie chłopskiej. Posiadał wykształcenie podstawowe, nie należał do partii i mimo młodego wieku był już żonaty. Od 1936 r. służył w RKKA jako szeregowy w 26. Kaukaskim Pułku Strzeleckim 9. Kaukaskiej Dywizji Strzelców Górskich.

Był Polakiem, miał ciotkę w Ameryce i bliskich krewnych represjonowanych za działalność kontrrewolucyjną. To było jego główną „winą”.

**Wyrok Trybunału Wojskowego
Zakaukaskiego Okręgu
Wojskowego w sprawie Mikołaja
Stankiewicza. Bakuriani, 30 lipca
1938 r. Dokument pozyskany do
zasobu IPN z Archiwum MSW
Gruzji (z zasobu AIPN)**

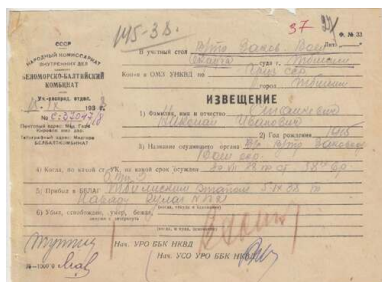
Nieczenzuralnie obelżywy

14 marca 1938 r. został aresztowany i oskarżony z art. 58-6 i 58-10 KK GSRS o kontrrewolucyjną agitację. Miał podejmować także próby utworzenia kontrrewolucyjnej grupy oraz wyrażać „niedowierzenie w możliwość zbudowania socjalizmu” i to „[w sposób] nieczenzuralnie obelżywy”.

Ponadto, jak stwierdzono w wyroku Trybunału Wojskowego:

„w celach dyskredytowania dowódczego i politycznego składu j[ednostki] w[ojskowej] 7726 i rozkładu dyscypliny wojskowej, w l[atach] 1937–1938 systematycznie wywoływał sprzeczki z dowódcami i pracownikami polit[ycznymi], nie wykonywał ich rozkazów, a także w obecności mas czerwonoarmistów znieważał nieczenzuralnymi obelgami tych dowódców i pracowników polit[ycznych], którzy wymagali od niego zdyscyplinowania i wykonywania rozkazów wydawanych mu w porządku [pełnionej] służby”.

W dokumentacji sprawy znajdujemy zeznania Mikołaja Stankiewicza dotyczące faktów związanych głównie z pełnieniem służby wojskowej, tj. choroby płuc, słownych utarczek z przełożonymi, załamania psychicznego i próby samobójstwa na strzelnicy. Mikołaj nie przyznał się do oskarżeń o charakterze politycznym i dla wszystkich stawianych mu zarzutów znajdował wyjaśnienie.

Zawiadomienie o przybyciu
Mikołaja Stankiewicza do
Białomorsko-Bałtyckiego ITŁ w
dniu 5 września 1938 r.
Dokument pozyskany do zasobu
IPN z Archiwum MSW Gruzji (z
zasobu AIPN)

* * *

30 lipca 1938 r. Trybunał Wojskowy Zakaukaskiego Okręgu Wojskowego skazał go na 5 lat ITŁ oraz odebranie praw obywatelskich na 3 lata. 21 sierpnia 1938 r. był etapowany do Białobaltdagu. Wiadomo, że przybył tam 5 września 1938 r., ale dalsze jego losy pozostają nieznane.

Jego sprawa, chociaż założona w związku z naruszeniem zasad dyscypliny wojskowej zawiera zarzuty typowe dla „operacji polskiej”, zawarte w charakterystyce i w akcie oskarżenia – Polak, pochodzenie kułackie, posiada rodzinę w Ameryce, jego krewni byli represjonowani.

Mikołaj Stankiewicz nie aspirował do tego, aby być bohaterem. Był tylko szeregowym żołnierzem, który miał odmienne zdanie, niż jego bezpośredni przełożeni, a na wysokość wyroku duży wpływ miał fakt, że był Polakiem.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ